

Kommunenettverket for klimaomstilling takker for muligheten til å gi innspill til viktige spørsmål knyttet til kommende stortingsmeldinger for klima og natur. Kommunenettverket består av Asker, Aurskog-Høland, Bærum, Drammen, Eidsvoll, Gjerdrum, Gjøvik, Gran, Hole, Hurdal, Jevnaker, Krødsherad, Lier, Lillestrøm, Lunner, Lørenskog, Modum, Nannestad, Nes, Nittedal, Ringerike, Rælingen og Ullensaker. Denne uttalelsen er sammenstilt basert på innspill fra administrative representanter som jobber med klima og miljø i kommunene, det er ikke politisk behandlet.

1. Når vi i 2050 har nådd natur- og klimamål, hva er de tre viktigste grepene som ble gjort i dag for å komme dit?

Det er helt avgjørende at staten går foran for at vi skal lykkes. Regjeringens lovnad om at «klima og natur er rammen for all politikk» må tas til følge når beslutninger tas, i alle sektorer, og på alle nivå. Ord må bli til handling. Hele rapporten til Klimautvalget 2050 har gode forslag til grep som må tas for at storsamfunnet skal klare å endre prioriteringene som fører oss til et lavutslippssamfunn i 2050 med velfungerende økosystemer. Vårt viktigste innspill er at Klimautvalgets anbefalinger er førende for all politikkutforming framover. Omstillingen til et lavutslippssamfunn må legges til grunn som bindende premiss for alle sentrale styrings- og politikkdokumenter som f.eks. de årlige budsjettokumentene og Nasjonal transportplan og finansieringsordninger. Både utredninger etter konsekvensutredningsforskrift og utredningsinstruksen må vise hvordan tiltak bidrar til en omstilling til lavutslippssamfunnet i bred forstand. Vi ønsker å trekke fram disse tre hovedanbefalingene fra Klimautvalget som spesielt viktige for å lykkes med omstillingen:

- alle beslutninger som tas i dag må baseres på et mål om at så godt som alle klimagassutslipp i Norge må være fjernet for godt innen 2050. Norsk klimapolitikk må vektlegge varig omstilling til nullutslipp og tempoet i omstillingen må økes. Det må være en bred tilnærming til virkemiddelbruk hvor juridiske, økonomiske og pedagogiske virkemidler benyttes.
- all politikk og alle beslutninger må ta utgangspunkt i at alle ressurser er knappe.
- arealpolitikken må begrense tap av natur og bidra til bevaring av naturens karbonlagre.

2. Hvilke viktige rammer og hensyn må de to meldingene ha med seg fra ditt ståsted?

Rammer:

- Staten må gi tydelige føringer og tilrettelegge gode styringsverktøy på klima og natur i tråd med målene for 2050, som følges opp med et virkemiddelapparat både i form av lovverk, reguleringer og ressurser til gjennomføring.
- Gi tydelige forventninger til kommuner og fylkeskommuner og føringer i etatsstyring og tildelingsbrev til statlige etater om at de skal legge omstillingen til et lavutslippssamfunn til grunn for sin planlegging og virksomhet. Like og forutsigbare rammer og forventninger er viktig for å sikre at offentlige aktører på statlig, regionalt og kommunalt nivå samarbeider og trekker i samme retning på tvers av forvaltningsnivå og sektorer. Et eksempel: omstillingen til et lavutslippssamfunn bør være en premiss for prioritering mellom vei og bane i NTP. Videre ville det vært god drahjelp for å redusere utslipp fra veitrafikk om regjeringen i klimameldingen eller NTP ga statlige og fylkeskommunale veieiere føringer om samarbeid med kommunene om

prioritering av gang- og sykkeltilrettelegging og å innføre virkemidler for å fremme grønnere mobilitet også i mindre byområder.

- Etablere som forvaltningsutgangspunkt at alle ressurser er knappe, og beslutninger må ses i sammenheng med dette. Dette gjelder både for materialer, energi og arealer.
- Det er behov for en langsiktig økonomisk modell som med sitt virkemiddelapparat bygger opp under et lavutslippssamfunn og innenfor naturens tålegrenser.
- En «klimavask» av relevante lover med sikte på å styrke klimahensynets rettslige stilling og tilsvarende for natur. Klimautvalget 2050 foreslår en rekke endringer i lovverk, blant annet behov for å gjøre endringer i petroleumsloven, plan- og bygningsloven, kommuneloven, klimaloven, naturmangfoldloven, skogbruksloven, utredningsinstruksen, forskrift om konsekvensvurderinger og lovverk knyttet til havarealer.
- Endre regelverk for å fjerne barrierer mot løsninger som er viktige i et lavutslippssamfunn.
- Prioritere sirkulære forretningsmodeller og fornybar energiutbygging med lavest naturkonsekvenser.

Hensyn:

- Omstillingen må være rettferdig og utformes på en måte som henger på grep for å få befolkningen med seg.
- Selvråderetten til kommunene må ivaretas, samtidig som staten gir tydeligere rammer for at kommunene har medansvar for å følge opp klima- og naturmål. Vi tror det er viktig med en kombinasjon av gulrøtter (f.eks. i form av mulighet for økonomisk støtte til nyskapende omstillingsprosjekter, at fylkeskommunale og/eller statlige samferdselsinvesteringer viktig for grønn mobilitet prioriteres opp hvis kommunen gjør "sin del av jobben", godt tilrettelagte beslutningsverktøy etc.) og tydelige føringer for bl.a. hva som gir grunnlag for innsigelser fra nasjonale myndigheter.
- Kommunene må gis ressurser til å levere på omstillingen. Økonomiske insentiver (som klimasats), arbeidsverktøy (metoder, mal, standarder) økt kapasitet og kompetanse er nødvendig for å lykkes.

3. Arealbruksendringer er en stor utfordring både for natur og klima. Hva bør meldingene legge frem for å sikre at arealbruken fremover bidrar til at vi når natur- og klimamålene?

- Gjennomføre detaljert natur- og arealregnskap som sier noe om tilstanden i norsk natur i dag som kobles til enhetlige måle- og rapporteringsindikatorer for arealforvaltning framover.
- Øke kommunenes kapasitet og kompetanse på naturkartlegging.
- Vurdere om grep som planvask av arealplaner og prinsipp om arealnøytralitet kan innføres på statlig, regionalt og kommunalt nivå.
- Tydelige føringer på nasjonalt nivå om å unngå å bygge ut arealer med naturlig høyt karbonlager og høy økologisk verdi, vil gjøre det lettere for kommuner å stille krav til utbyggere. Dette fordi likere grad av restriktivitet på tvers av kommunegrenser reduserer faren for at utbygger i stedet velger nabokommunen. Det bør også utvikles insentiver for å restaurere natur og ivareta slike arealer for fremtiden.
- Vurdere et enhetlig system for metode og praksis av økologisk kompensasjon der nedbygging av natur ikke kan unngås.
- En «naturvask» av relevante lover for å styrke naturens rettslige stilling.
- Legge føringer at det gjøres en form for samfunnsøkonomisk vurdering med avveining mellom nytte og ulemper i arealplanleggingen. Det bør være en enda høyere terskel for å bygge ned natur dersom samfunnsnyttan av utbyggingsformålet er begrenset.

5. Naturavtalen er et rammeverk for alle. Hvordan kan vi sikre at alle samfunnsaktører og hele myndighetsapparatet i denne regionen tar sin del av ansvaret for å gjennomføre naturavtalen og stanse tapet av natur innen 2030?

Det må legges fram en nasjonal handlingsplan for naturavtalen. Det må her komme tydelige føringer fra regjeringen om hvordan målene i naturavtalen skal nås, og legge til rette for dette gjennom lovverk, reguleringer, beslutninger og investeringer. Kommunens rolle og ansvar må gjøres tydeligere og krav må suppleres med verktøy og virkemidler.

6. Hva trenger kommuner, næringsliv og andre av kunnskap og virkemidler for å ivareta naturen bedre i denne regionen?

Det behov for en mer helhetlig, bredere, mer systematisk og mer langsiktig planlegging dersom vi skal få til omstillingen mot lavutslippssamfunnet i 2050 og samtidig når målene i naturavtalen.

Arealpolitikken er viktig for kommuner, i og med at kommunene har ansvar for å lage og vedta arealplaner etter plan- og bygningsloven. Bruk av arealer gir utslipp fra selve arealene, og legger strukturelle betingelser for samfunnets evne til å omstille seg til et lavutslippssamfunn. Dette er spesielt knyttet til transportstruktur, by- og tettstedsstruktur og næringsstruktur. Vi anerkjenner at kommunene har en viktig samfunnsrolle for å planlegge for en arealforvaltning som står seg i et lavutslippssamfunn, og trenger ressurser for å få dette til. Vi støtter utvalgets anbefaling om at staten bør sikre tilstrekkelige ressurser i kommunene innen klima og natur, slik at kommunene kan ta ansvaret som ligger i å planlegge for en fremtid med minimale utslipp og minimale naturinngrep. Se også svar på punkt 3.

7. Hvilke andre grep enn vern kan vi ta for å sikre langsiktig beskyttelse og bevaring av viktige naturområder (jamfør mål 3 i naturavtalen)?

Arealpolitikken må begrense tap av natur og bidra til bevaring av naturens karbonlagre, økosystemtjenester og økologiske sammenheng også i en større målestokk enn kommunens egen areal. Å bli et lavutslippssamfunn samtidig som tapet av natur stanses, krever en strammere naturressurs- og arealpolitikk enn Norge fører i dag. Bedre folkehelse er en viktig merverdi av velfungerende økosystemer og tilgang til natur. Natur- og arealregnskap, planvask, mål om arealnøytralitet, bedret kartlegging og kunnskap om verdifull natur er eksempler som kan bidra til å begrense naturtap.

8. Med utgangspunkt i 2050-utvalgets hovedanbefalinger (se lenke), hva bør klimameldingen prioritere å følge opp, sett fra ditt ståsted?

Hele rapporten fra Klimautvalget2050 er god, og den må ligge til grunn for ny politikk som utformes i nye stortingsmeldinger om klima og natur. Offentlig forvaltning og de premissene den legger må endre prioriteringer og ta utgangspunkt i 2050-målet når beslutninger tas i dag. Vi mener at alle disse hovedanbefalinger må prioriteres framover:

- alle beslutninger som tas i dag må baseres på et mål om at så godt som alle klimagassutslipp i Norge må være fjernet for godt innen 2050. Norsk klimapolitikk må vektlegge varig omstilling til nullutslipp og tempoet i omstillingen må økes.
- all politikk og alle beslutninger må ta utgangspunkt i at alle ressurser er knappe.
- arealpolitikken må begrense tap av natur og bidra til bevaring av naturens karbonlagre.
- det må koste mer å slippe ut.
- det må være en bred tilnærming til virkemiddelbruk hvor juridiske, økonomiske og pedagogiske virkemidler benyttes.
- planer og beslutningssystemer må ta utgangspunkt i at Norge skal være et lavutslippssamfunn i 2050.
- det på en mer systematisk måte må tas hensyn til hvordan norsk politikk virker på andre lands mulighet til omstilling.

9. Hvordan legge til rette for en rettferdig omstilling til lavutslippssamfunnet, og hvordan bør en klimapolitikk som når klimamålene innrettes slik at den har legitimitet og aksept i samfunnet?

Omstillingen må oppleves viktig, riktig og rettferdig for folk. Det er en premisse at både Stortinget og statlig forvaltning går foran på egne ansvarsområder og legger til rette for langsiktige rammebetingelser som gjør at Norge når klimamålet for 2050. En forutsigbar omstillingsprosess som i minst mulig grad går i rykk og napp, vil redusere kostnadene ved omstilling, både økonomiske og sosiale, og gi forutsigbarhet. Samtidig må statlig politikk tørre å gjennomføre omstillingen som er nødvendig, og hele virkemiddelapparatet utnyttes. Det å oppleve at en selv kan bidra å gjøre en forskjell er imidlertid ofte viktig for hvilke holdninger innbyggere har eller får. At offentlige myndigheter både selv går foran med et godt eksempel og legger til rette for at det er enklest mulig for innbyggere å ta gode klima- og miljøvalg er derfor viktig for aksept og engasjement.

Det er viktig med transparens, rapportering av måloppnåelse og generell informasjon om statens og kommuners arbeid med omstilling til lavutslippssamfunnet for å sikre åpenhet og etterprøvnbarhet. Befolkningen må kunne stole på informasjonen som er gitt og følge med på om politikken blir gjennomført.

Vi må investere i tråd med klima- og naturmål for 2050, unngå beslutninger som låser oss inn i stivhengighet, og ta i bruk Unngå-Flytte-Forbedre-modellen på alle nivå.

Kommunene spiller en viktig rolle i omstillingen, og for å kunne bidra på best mulig måte, er det bra om det legges til rette for:

- et godt samarbeid og tydelige forventningsavklaringer mellom stat, region og kommuner knyttet til natur og klima, f.eks. ved at det gis enhetlige forventninger til kommuner og fylkeskommuner og føringer i etatsstyring og tildelingsbrev til statlige etater om at de skal legge omstillingen til et lavutslippssamfunn til grunn for sin planlegging og virksomhet.
- at regjering og storting går foran med politisk lederskap og legger til rette for langsiktige rammebetingelser som gjør at vi når klimamålet for 2050.
- at staten fjerner politiske barrierer som forsinker omstillingen, og alltid prioriterer løsningene som er best for klima og natur.
- Gode, brukervennlige og sammenlignbare rapporteringssystemer på klima og natur.
- Øremerke ressurser til kommunene for å bygge kunnskap, kompetanse og gjennomføre tiltak innen natur og klima.